

Література

1. Венгер А. А. Отбор детей в специальные дошкольные учреждения / А. А. Венгер, Г. Л. Выгодская, Э. И. Леонгард. — М., 1972. — 143 с.
2. Випасняк І. П. Соціальна інтеграція глухих дітей на основі рухової активності : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : спец. 24.00.02 «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / Випасняк Ігор Петрович ; Львів. держ. ун-т фіз. культури. — Л., 2007. — 17с.
3. Гацоєва Л. С. Комп'ютерна система контролю психомоторної функції дітей зі зниженим слухом / Л. С. Гацоєва, Ф. М. Цивільський // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія "Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт". — № 91. — 2011. — С. 49–52.
4. Основы специальной психологии : учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева [и др.] ; под ред. Л. В. Кузнецовой. — М. : Академия, 2002. — 480 с.
5. Сысов, В.П. Методика диагностики работоспособности. Тест Э. Ландольта:Руководство по использованию [Текст]. - СПб.: ГП «ИМАТОН», 1996. - 29 с.
6. Auditory attention in the congenitally blind: Where, when and what gets reorganized / M. Liotti, K. Ryder, M. G. Woldorff // Neuro Ripord. — 1999. — № 6. — P. 1007–1012.
7. Guy R. A clinical evaluation of ophthalmic assessment in children with sensorineural deafness / R. Guy, J. Nicholson, S. Pannu // Child: Care, Health and Development. — 2003. — V. 29. — P. 377–384.
8. Loeterman, M.; Paul, P. V. & Donahue, S. Reading and Deaf Children. // Reading Online; Feb2002, pi, 16p
9. Loughorn, Flo. A sensory curriculum for very special people: A practical approach to curriculum planning // Human Horizons series. — London : A Condor Book, Souvenir Press, 1995. — 246 p.
10. Siatkowski R. M., Flynn J.T., Hodges A.V. Visual function in children with congenital sensorineural deafness / R. M. Siatkowski, J. T. Flynn, A. V. Hodges // Trans. Am. Ophthalmol. Soc. — 1993. — V. 91. — P. 309–323.

Гладощук О.Г.

Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ

ФОРМУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У даній статті розглянуті проблемні питання сучасної вищої освіти по формуванню фізкультурно-оздоровчої компетенції майбутніх висококваліфікованих фахівців технічних галузей виробництва.

Розкрита роль та значення професійно-прикладної фізичної підготовки в формуванні фізкультурно-оздоровчої компетенції студентів вищих технічних навчальних закладів. Доведено, що робота в сучасних умовах розвитку промисловості потребує значного підвищення психофізичних можливостей людини. Цю задачу може і повинна вирішувати професійно-прикладна фізична підготовка у вищому технічному навчальному закладі.

Для вирішення питання по формуванню фізкультурно-оздоровчої компетенції студентів було запропоновано впровадження педагогічних умов. Реалізація педагогічних умов, які тісно пов'язані з професійно-прикладною фізичною підготовкою, виконувалась у три етапи. Під час реалізації педагогічних умов виховувались та вдосконалювались психічні та вольові якості, студенти отримували необхідні знання та навички в галузі виробничої фізичної культури, формувались різнобічні професійно важливі сенсорні, розумові, рухові та вольові навички, які повинні забезпечувати високий рівень функціонування та надійності всіх головних органів, систем, психічних процесів організму людини. Також показані шляхи формування професійної культури у сучасних молодих фахівців технічного профілю.

Ключові слова: компетентність, фахівці, студентська молодь, здоров'я, знання, уміння, навички.

Формирование физкультурно-оздоровительной компетенции студентов высших технических учебных заведений. Гладощук А.Г. В данной статье рассматриваются проблемные вопросы современного высшего образования по формированию физкультурно-оздоровительной компетенции будущих высококвалифицированных специалистов технических отраслей производства.

Раскрыта роль и значение профессионально-прикладной физической подготовки в формировании физкультурно-оздоровительной компетенции студентов высших технических учебных заведений. Доведено, что труд в современных условиях развития промышленности требует значительного повышения психофизических возможностей человека. Эту задачу может и должна решать профессионально-прикладная физическая подготовка в высшем техническом учебном заведении.

Для решения вопроса по формированию физкультурно-оздоровительной компетенции студентов было предложено внедрение педагогических условий. Реализация педагогических условий, которые тесно связанные с профессионально-прикладной физической подготовкой, выполнялись в три этапа. Во время реализации педагогических условий воспитывались и совершенствовались психические и волевые качества, студентами приобретались необходимые знания и умения в области производственной физической культуры, формировались различные профессионально важные сенсорные, умственные, двигательные и волевые навыки, которые должны обеспечивать высокий уровень функционирования и надежности всех основных органов, систем, психических процессов человеческого организма. Также показаны пути формирования профессиональной культуры у современных молодых специалистов технического профиля.

Ключевые слова: студенческая молодежь, здоровье, знание, умение, навыки.

Formation of physical culture competence of students in higher technical educational institutions. A. Gladoschuk.

This article highlights the problematic issues of modern higher education concerning the physical culture formation of the future highly qualified specialists of technical industries.

The role and importance of professionally-applied physical training in the physical culture competence formation of students in higher technical educational institutions were revealed. It was proved that work in modern conditions of industry development requires a significant increase in human mental and physical capabilities. This problem can be solved with the help of professionally-applied physical training in higher technical educational institution.

Implementation of pedagogical conditions has been proposed to resolve the issue on physical culture competence formation of students. Implementation of the pedagogical conditions that are closely associated with professional-applied physical training was carried out in three stages. The implementation of the pedagogical conditions caused raising and improving mental and volitional qualities, the students got the necessary knowledge and skills in the field of the production and physical training, a lot of professionally important skills such as sensory, mental, motor and volitional ones were acquired to provide a high level of functioning and reliability of all the major organs, systems, mental processes of the human organism. Also the ways of professional culture formation among the modern young specialists of technical profile were described.

Key words: student youth, health, knowledge, ability, skills.

Постановка проблеми. Сучасне реформування системи освіти України та численні зміни, що відбуваються в галузі фізичного виховання чітко окреслюють проблему підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців. Економічний, політичний, соціальний, культурний і духовний стани українського суспільства свідчать про нестабільність, мінливість, суперечливість просторів його існування, що значно загострює питання виховання молодого покоління. Сьогоднішні умови існування української держави обумовлюють загострення уваги на питаннях виховання з боку різних наук, оскільки виховання здійснює безпосередній вплив на становлення особистості індивіда, а саме розвиток в психологічному, соціальному й фізичному аспектах. З врахуванням пріоритетів, визначених в «Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»)), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті наголошує на тому, що необхідно формувати компетентну особистість, особистість професіонала, який є підготовленим до життя і праці в сучасному суспільстві, тобто особистість всебічно розвинену, розвинену відповідно до певних структурних компонентів особистості в професійно-значущому напрямку.

Актуальність проблеми формування фізкультурно-оздоровчої компетенції студентів вищих технічних навчальних закладів пов'язується багатьма науковцями зі стрімким зниженням стану здоров'я населення України, яке руйнується, в першу чергу, через відсутність або недоступність валеологічних знань, неефективність практичної роботи спеціалістів із формування гармонійної особистості, незважаючи на модернізацію освіти, застосування у навчально-виховному процесі нових методів, форм, засобів навчання й виховання [3, с. 8].

Аналіз досліджень та публікацій. Поняття «компетенція» і «компетентність» це дійсно не нові поняття в педагогічній науці. Однією з найважливіших особливостей вищої педагогічної освіти є зростання значення компетентності майбутнього фахівця. Сьогодні важливо бути не лише кваліфікованим фахівцем, а й, передусім, компетентним. Більшість авторів пов'язують поняття «компетентність» з професійною діяльністю людини [2, с.14]. У системі вищої освіти особливого значення набувають принципи виховання, орієнтовані на визнання цінності студента як особистості, його права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей. Таким чином, формування професійної компетентності майбутніх висококваліфікованих фахівців технічного профілю є соціально значущою проблемою, а інноваційні процеси, що відбуваються в системі сучасної технічної освіти, виступають механізмом розроблення нових цілей, змісту й технологій формування професійної компетентності студентів у технічних навчальних закладах. Аналіз стану висвітлення проблеми свідчить про те, що питанням підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців технічних напрямків, присвячено чималу кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених:

– формуванню компетентності студентів особливу увагу приділяють зарубіжні науковці А.Е. Akgün, G.S. Lynn & Byrne, С. John [5], R. Barnett [16], С. Justice, J. Rice, W. Warr, I. Laurie [7];

– упровадження компетентнісного підходу в систему освіти висвітлюють в роботах Є.Н. Приступи, 2012; Б.М. Шияна, 2008;

О.Д. Дубогай, 2013; А.В. Цюся, 2015; Г.А. Єдинака, 2008, та ін.;

– основи професійної підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах, особливості формування їхньої професійної компетентності розкривають В. Андрущенко, 2015; О.В. Тимошенко, 2014; Т.Ю. Круцевич, 2012; Н. Завидівська, 2011; Г.П. Грибан, 2016; Л.В. Волков, 2013; Н.В. Москаленко, 2008, та ін.;

– технології професійного навчання фахівців розробляють Р. Раєвський, 2007; Л. Пилипей, 2012; С. Канішевський, 2008; С. Іващенко, 2012; В. Базильчук, 2004, та ін..

Отже, вітчизняний досвід розвитку педагогічної думки свідчить про актуальність потреби у розробці теоретичних основ та практичних шляхів формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутнього висококваліфікованого фахівця. Проте, залишається багато невивчених аспектів цієї проблеми, при підготовці спеціалістів технічного профілю, зокрема, визначення наукових засад розвитку професійної компетентності фахівців технічного профілю в умовах соціально-економічної кризи, яка склалася в Україні.

Мета дослідження – вивчення існуючих підходів, теоретико-методичне обґрунтування необхідності виділення принципу фізкультурно-оздоровчої спрямованості фізичного виховання при формуванні компетентності студентів у вищому технічному навчальному закладі.

Методи дослідження – теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури, вивчення педагогічного досвіду, законодавчих та нормативних документів, психолого-педагогічне спостереження, анкетування.

Результати дослідження та їх обговорення. Сучасний спосіб життя людини, її вигляд і манери поведінки, які напрацьовані в процесі соціалізації та виховання, формуються та підтримуються завдяки систематичним тренуванням та зусиллям [1, с.141]. Тож поряд із увагою до стилю одягу, дієти, косметико-оздоровчим процедурам, фізична культура та спорт стають визначальними у формуванні іміджу людини. Здоровий дух, самодисципліна та воля до дії – такі характеристики успішної людини сучасності – і всі вони можуть бути досягнуті завдяки регулярній фізичній активності. Більшість тих, кого в глобальному світі знають і шанують, намагаються відповідати саме цим критеріям. Знаменитості світового рівня демонструють образ здорової особистості.

Головним завданням сучасної національної системи освіти є підготовка кваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, який не лише володіє певним рівнем знань, умінь і навичок, але й може практично використовувати їх для досягнення поставленої мети. За таких умов сучасна освіта має забезпечувати формування сукупності інтегрованих знань, умінь та якостей особистості – професійну компетентність фахівця. Тому актуальною є проблема формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Одним із можливих шляхів формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх висококваліфікованих фахівців технічних напрямків є професійно-прикладна фізична підготовка. Фізкультурно-оздоровча компетентність майбутніх висококваліфікованих фахівців знаходить свій вияв у знаннях та навичках, ґрунтовній мотивації до активних занять фізичними та оздоровчими вправами, активній рекреаційній та руховій активності.

Провідний вітчизняний науковець Г.П. Грибан зазначає, що у вищому навчальному закладі в навчально-виховному процесі треба розробляти та впроваджувати технологію формування фізкультурно-оздоровчих компетентностей у студентів з фізичного виховання. В основі технології навчання лежить проектування високоефективної навчальної діяльності студентів та управлінської діяльності викладача. Така стратегія впроваджується у принциповій направленості змісту і форм навчального процесу з пріоритетом на особистісні розвиваючі технології навчання. Вона забезпечує гарантоване досягнення проєктованих результатів з дисципліни «Фізичне виховання», а саме: набуття студентами фізкультурно-оздоровчих компетентностей, необхідних у подальшій життєдіяльності [4, с.18]

Процес розвитку фізкультурно-оздоровчої компетентності студентів має три стадії: *становлення, активний розвиток і стадія саморозвитку*. На стадії *становлення* відбувається засвоєння студентами необхідних знань щодо режиму рухової активності та оздоровчих технологій, формування відповідних умінь і навичок, формування мотивації до систематичних занять фізичними вправами, ціннісного та позитивного ставлення до власного здоров'я. На стадії *активного розвитку* студенти осмислено оперують знаннями і використовують уміння та навички, мають потребу в особистій самореалізації в освітньому середовищі, мають розвинені такі якості, як рефлексивність, креативність, критичність мислення, мають сформовані навички саморегуляції навчально-пізнавальної діяльності. Основна мета стадії *саморозвитку* – розвиток самостійності, творчої активності, самоорганізації та самоуправління своєї діяльності, актуалізація потреби у саморозвитку.

На кожному з трьох етапів найбільшого розвитку набувають окремі компоненти фізкультурно-оздоровчої компетентності. На підготовчому етапі такими компонентами є мотиваційний та емоційно-вольовий, на другому етапі (базовому) – когнітивний та діяльнісний, на третьому етапі відбувається інтегрування усіх компонентів на базі рефлексивної діяльності.

В основі процесу розвитку фізкультурно-оздоровчої компетентності лежить механізм мотивації діяльності. Тому процес формування професійної, фізкультурно-оздоровчої компетентності з педагогічної точки зору полягає у створенні зовнішніх умов для виникнення, усвідомлення і подальшого саморозвитку студентом внутрішніх прагнень (мотивів, цілей, волі, емоцій) щодо успішного здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності, опанування цієї діяльності.

Для вирішення проблеми формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у сучасних студентів, ми запропонували реалізацію педагогічних умов орієнтування студента на якісно активне, позитивне (здоров'язберігаюче) середовище у вищому технічному навчальному закладі. Реалізація педагогічних умов з формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у студентів у Дніпродзержинському державному технічному університеті здійснюється в рамках фізкультурно-оздоровчої освіти та Концепції виховної роботи університету. Навчальна дисципліна «Фізична культура», на нашу думку, сприяє цілеспрямованому освоєнню ціннісного потенціалу фізичної культури і спорту, ціннісних орієнтацій на фізичне самовдосконалення і здоровий спосіб життя, розвиток рухових навичок і умінь за рахунок поєднання двох компонентів – базового (обов'язкового) та елективного (для вирішення окремих задач). Оптиміальне поєднання змісту базового та елективного компонентів програми дисципліни «Фізична культура» ми пов'язуємо з реалізацією з одного боку отримання інформації від студентів, а з іншого – надання більш повної інформації студентам в теоретичному і практичному розділах програми щодо формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у майбутніх висококваліфікованих фахівців технічних напрямків.

При розробці організаційно-методичних умов для формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у майбутніх фахівців технічних напрямків у процесі фізичного виховання використовувалися всі навчальні і позааудиторні форми занять.

Навчальний процес з предмету фізичне виховання у Дніпродзержинському державному технічному університеті проводиться за такою системою: I курс (*стадія становлення*) та II курс (*стадія активного розвитку*) (4 години на тиждень) – загальна фізична підготовка із складанням протягом навчального року практичних, теоретичних тестів та контрольних нормативів; III-IV курси (*стадія саморозвитку*) (2 години на тиждень) – секційні заняття з обраного виду спорту (волейбол, баскетбол, футбол, легка атлетика, настільний теніс, атлетична гімнастика, спортивна аеробіка, шашки та шахи).

На кожній стадії (етапі) ставилися такі задачі: *стадія становлення* - отримання первинної інформації (анкетування); адаптація до навчальних навантажень; формування у студентів стійкого інтересу, позитивного ставлення та потреби в руховій активності; отримання практичних показників з ЗФП (контрольні нормативи та тести). На *стадії активного розвитку* - психолого-педагогічне спостереження; надання теоретичного матеріалу; отримання показників з ЗФП та ігрових видів спорту. Для студентів була розроблена комплексна програма тренувальних впливів, спрямованих на забезпечення високої загальної працездатності й витривалості, формування теплової стійкості організму, поліпшення функцій центральної нервової системи, дихального апарату, розвиток сили й статичної витривалості основних м'язових груп; загальної спритності, координації рухів і високої енергетики. На

стадії саморозвитку – набуття навиків і вмінь проведення самостійного навчально-тренувального заняття отримання підсумкової інформації про рівень професійно-прикладної фізичної підготовленості; набуття досвіду використання фізкультурно-оздоровчої діяльності для досягнення професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності. Результати готовності та динаміку формування професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності представлено на рис. 1.

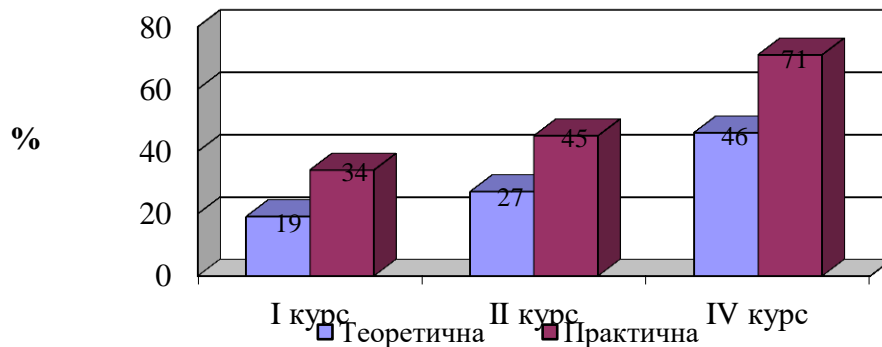

Рис. 1. Показники готовності студентів щодо професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності

Розвиток фізкультурно-оздоровчої компетентності студентів здійснюється через професійно спрямовану навчально-пізнавальну діяльність, яка включає в себе залучення студентів в спортивно-оздоровче освітнє середовище вищого технічного навчального закладу. Засобом розвитку професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності є зміст навчального матеріалу дисципліни «Фізичне виховання», що характеризується професійно-прикладною значущістю для студента. Залучення студентської молоді до активного студентського життя (спортивні свята, спартакіади, турніри, тренування у спортивних секціях, туристичні походи, організовані самостійні заняття різними видами спорту). Результатом становлення та розвитку фізкультурно-оздоровчої компетентності є: *готовність* випускників до будь-якої соціально-необхідної діяльності; *здатність* до самостійного опанування знаннями та використання оздоровчих технологій, які є основою будь-якої професійної діяльності; *сформованість* професійно важливих фізичних та психологічних якостей.

Готовність як кінцевий і закономірний результат навчально-виховного процесу являє собою особистісне утворення взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісного (особистісного) когнітивного та процесуального (діяльнісного). До цих компонентів відносяться: теоретична готовність, практична (фізична) готовність, психофізична готовність, психологічна готовність

Висновки. В навчально-виховний процес необхідно впроваджувати такі педагогічні умови, які орієнтували студентську молодь на самоосвіту, саморозвиток, самореалізацію особистості. Структурні компоненти професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх фахівців формуються одночасно, проте кожний етап процесу розвитку направлений на певний рівень досліджуваного особистісного утворення. Розвиток особистості і фізкультурно-оздоровчої компетентності студента є взаємно обумовленими і взаємно доповнюваними процесами. Процес формування професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності здійснювався на основі технології діяльнісного та особистісно-орієнтованого навчання, яка реалізується через практичну діяльність, що дозволяє втілити системний підхід до навчання та сформувати гнучку динамічну структуру ієрархічних взаємозв'язків між рівнями підготовки.

Подальшого дослідження потребує виявлення та уточнення сукупності організаційних, психолого-педагогічних та дидактичних умов на всіх етапах реалізації підходів щодо формування фізкультурно-оздоровчої компетентності студентів.

Література

1. Алкемайер, Т. Социология спорта. Телесные практики субъективации и самоинсценировки / Т. Алкемайер // Логос. – 2006. – №3. – С. 141–146.
2. Белкин, А.С. Компетентность. Профессионализм. Мастерство / А.С. Белкин. – Челябинск: Юж.-Урал. кн. изд-во, 2004. – 176 с.
3. Воронін, Д.Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 / Д. Є. Воронін. – Херсон : Херсон. держ. ун-т.рсон, 2006. – С. 174–193.
4. Грибан, Г.П. Технологія формування фізкультурно-оздоровчих компетентностей у студентів засобами особистісно-орієнтованого підходу до фізичного виховання / Г.П. Грибан // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. – Вип. 2. – Житомир: Вид-во ФОП Євенок О.О., 2016. – С. 18–25.
5. Akgün, A.E., Lynn G.S., John C. (2003) : Organizational Learning: a socio-cognitive framework, Human Relations, 56, 7, pp. 839-868.
6. Barnett R. Supercomplexity and the curriculum. Studies in Higher Education, 2000. 25 (3), pp. 255-265.
7. Justice, C., Rice, J., Wary, W., & Laurie, I. Taking inquiry makes a difference – a comparative analysis of student learning. Journal of Excellence in College Teaching, 2007. 18 (1), pp. 57-77.